

II. ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО

УДК 911.3:796.5

Любіцева О.О.

ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО: ФУНКЦІЇ, ЗМІСТ, ЗАВДАННЯ

В постановочному плані розглядаються питання суспільних функцій туристичного країнознавства, його місця в системі країнознавчого знання та змісту як складової географічної та туристичної освіти.

In a raising plan the questions of public functions of tourist regional study, his place, in the system of regional knowledge and maintenance as a constituent of geographical and tourist education were examined.

Постановка проблеми. В інформаційному суспільстві роль країнознавства не тільки не зменшується, а й модернізується. І саме ця модернізація відтворюється в його диверсифікованій структурі: з'являються нові напрямки у відповідності до змінних соціальних потреб, що свідчить про суспільну значущість даного напрямку наукових і прикладних досліджень. Саме *аналіз публікацій останніх років* дозволяє зробити висновок про зростаючу диференціацію країнознавчого знання. Найбільш значними є обсяги міжнародних країнознавчих досліджень (Филипенко А.С), нарощуються матеріали з туристичного країнознавства (Київська та Львівська школи), почали з'являтися публікації з військового країнознавства (Ольховий І.). Натомість, класичні географічні та історичні роботи поступаються теоретичним узагальнюючим працям (наприклад, Яценко Б., Кіптенко В.). Туристичне країнознавство навіть введено до нормативної частини навчального плану підготовки фахівців для сфери туризму (ГСВОУ 0504), що свідчить про його роль як науково-просвітницького напрямку.

Однак, незважаючи на публікації останніх років, сутність туристичного країнознавства та методика країнознавчо-туристичних розвідок ще недостатньо напрацьовані і потребують уточнення. Саме питання визначення змісту туристичного країнознавства у відповідності до його суспільних функцій та призначення і присвячена дана стаття.

Виклад основного матеріалу. Синтетичний характер країнознавства обумовлює панування різноманітних підходів до країнознавчих досліджень, а звідси й різна сутність закладається в поняття «країнознавство» (рис.1).

Спираючись на теоретико-методологічний апарат країнознавства, домінуючі принципи та концепції, можна визначити туристичне країнознавство як напрямок країнознавчих досліджень, спрямований на організацію синтетичної країнознавчої інформації відповідно до потреб розвитку рекреаційно-туристичної діяльності.

Під туристичною діяльністю розуміємо самодіяльність населення з організації дозвілля в подорожі та діяльність суб'єктів туристичного ринку з організації подорожі і її сервісного забезпечення.

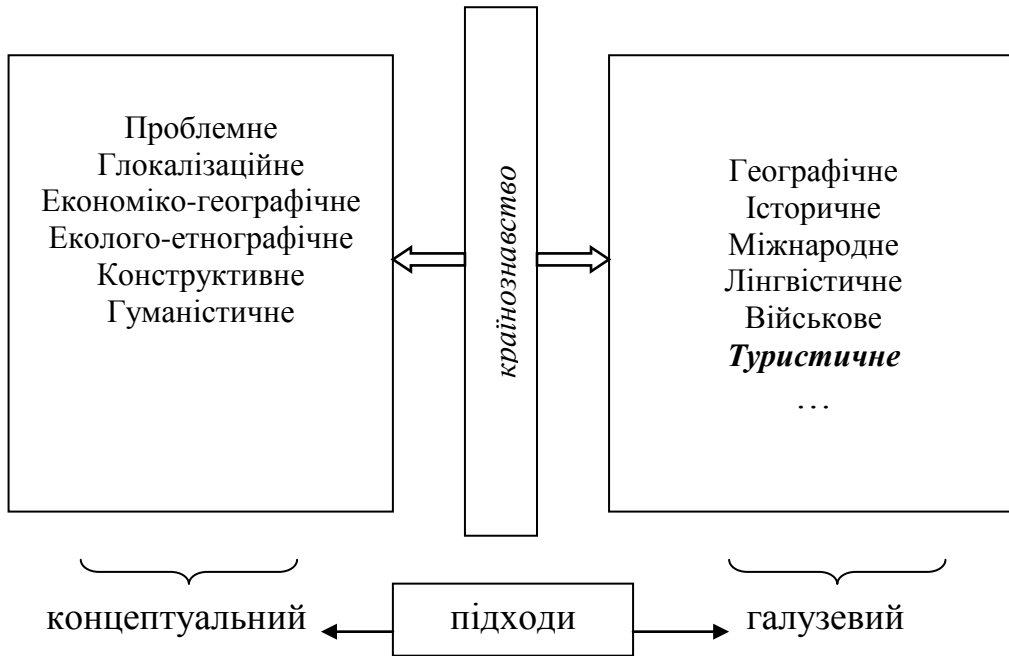

Рис. 1. Місце туристичного країнознавства в системі країнознавчого знання

В інформаційному суспільстві функції туристичного країнознавства мають поєднувати популяризаторські, просвітницькі та конструктивно-дослідницькі, спрямовані на розкриття специфічних рис туризму в даній країні відповідно до природних, культурних, соціально-економічних її особливостей, його ролі в економіці та суспільному житті, місця країни на міжнародному ринку туристичних послуг. Воно має за мету, надаючи знання, збуджувати інтерес до певної місцевості (регіону, країни), відтворюючи її неповторні, унікальні риси, передавати сприйняття доступними художніми образами і водночас ґрунтуватися на чіткому економічному аналізі діяльності індустрії туризму як складової господарського комплексу країни, визначати її шанси та ризики відповідно до умов внутрішнього та міжнародного ринку.

Туристичне країнознавство методологічно ґрунтується на сполученні принципів основних країнознавчих концепцій [2]. Так, в туристичному країнознавстві творчо сполучаються принципи гуманістичного культурно-образного підходу з концептуальним проблемним країнознавством, спрямованим на виявлення вузлових проблем, притаманних певному типу країн. Туристичне країнознавство спирається на комплексні географічні дослідження про географічне середовище, стан якого фіксується в культурному ландшафті і є своєрідною «візитівкою» не тільки країни, а й окремих її районів. Глобалізаційні тенденції сучасної цивілізації та їх прояв в даній країні (глокалізація – [1]), зокрема, відображення глобальних проблем в умовах функціонування туризму в країні, можуть бути поєднані з концепцією конструктивності, спрямованій не тільки на дослідження територіальної структури господарства країни, на яку «одягнена» туристична територіальна структура, а й на її конструювання, удосконалення, оптимізацію відповідно до пануючих науково-практичних

парадигм. Для туризму особливого значення набуває парадигма сталого розвитку, тобто такого розвитку, який би забезпечував економічне зростання індустрії туризму при одночасному дотриманні екологічних норм і правил природокористування та етносоціальних обмежень, які накладає соціально-економічне середовище кожної країни.

Основним завданням *туристичного країнознавства має стати створення «образу місцевості»* задля пробудження інтересу до неї, бажання особисто побачити відтворене в країнознавчому дослідженні. При цьому країнознавчо-туристична інформація не має бути довідником з цікавих фактів, а мати в першу чергу аналітико-синтезуючий характер. Основними методологічними принципами є хорологічний, генетичний та гуманістичний, тобто відтворення просторово-часових процесів взаємозв'язку та взаєморозвитку людського суспільства та природного середовища, відображеного в пам'ятках природи, культурних ландшафтах, здобутках людської культури на певній території протягом тривалого історичного часу.

Туристичне країнознавство має «подвійну» спрямованість: з одного боку, країнознавча інформація спрямована на потенційного споживача-туриста і має за мету збудити цікавість до даного місця (місцевості, країни) і сприяти формуванню мотивації до подорожі; з іншого боку – країнознавча інформація має бути спрямована й на організаторів подорожі за-для надання інформації про тип туристичного ринку і особливості моделі його функціонування. Вирішення першого завдання виводить на перший план в туристичному країнознавстві метод синтезу, організації та представлення інформації. Ґрунтуючись на гуманістичному спрямуванні туристичного країнознавства можна запропонувати як один з базових методів – метод культурно-образного представлення інформації, тобто її організації таким чином, щоб у читача з'явилося відчуття особистої присутності. Такий метод організації країнознавчої інформації є системою добору, організації, композиції та представлення матеріалу задля створення неповторного «образу місця», формування «аромату території», як зазначав свого часу Відаль де ла Блаш. І тоді основним в туристичному країнознавстві є мистецтво географічного опису. Метод культурно-образного відтворення інформації передбачає особистісний, творчий підхід автора, результат його застосування залежить від загальної та географічної культури автора, його творчої манери, що робить метод суб'єктивно-художнім, а результати спрямовує на розкриття природної та культурної своєрідності країни або її частини. При цьому, при всій довільності та вибірковості, авторському підході до викладу матеріалу, спрямованому на розкриття цього «образу», спільними залишаються критерії інформативності, істинності, які спираються на географічний метод розкриття сутності об'єкту: територіальність, комплексність, конкретність і глобальність [3].

Суб'єктивно-образне представлення інформації, своєрідний «країнознавчий імпресіонізм» має бути поєднаний з об'єктивним підходом,

який спирається на факти та цифри або підходами економіко-статистичного аналізу та картографічні методи. Карта є узагальнюючою, синтетичною моделлю, що в образно-візуальній формі представляє комплексну країнознавчу інформацію, дозволяє провести аналіз просторових взаємодій і взаємозв'язків об'єктів, явищ і процесів рекреаційно-туристичної діяльності.

Пошук оригінальної форми і художньо-образний виклад матеріалу в туристичному країнознавстві має обов'язково поєднуватись з елементами економічного і маркетингового аналізу та оцінки стану національного ринку туристичних послуг, його конкурентних позицій на ринку міжнародного туризму.

Свого часу засновник радянської школи економічної географії М.М.Баранський запропонував певну схему країнознавчої характеристики, яка міцно закріпилася за десятиріччя у свідомості в першу чергу науковців-географів. З огляду на специфіку туристичного країнознавства ця традиційна схема може бути модифікована шляхом поєднання «географічної класики» та модерного ринкового підходу наступним чином: I) країнознавча інформація, спрямована на пробудження цікавості до краю (країни, місцевості); II) країнознавча інформація конкретно-туристичного спрямування.

I) Можна виділити декілька пунктів, які обов'язково мають бути розкриті при впорядкуванні туристично-країнознавчої інформації: 1) загальні відомості про територію (місцеположення, кордони та кількісні параметри); 2) природа краю, її характерні риси; 3) історія заселення та освоєння краю, культура населення (традиційна та сучасна), регіональні особливості; 4) пам'ятки природи, історії та культури як туристичні об'єкти;

II) 1) умови розвитку туризму – економічні, соціальні, політичні, інфраструктурні, кон'юнктури світового ринку; 2) розвиток туризму в країні та її місце в світовому (регіональному) туристичному процесі; 3) території туристичної спеціалізації - основні туристичні центри, курорти; 4) типовий (масовий) та унікальний туристичний продукт країни; 5) проблеми розвитку туризму та проблеми, пов'язані з розвитком туризму.

Висновок. Туристичне країнознавство є складовою країнознавства, спрямованою на надання інформації як потенційним туристам, так і організаторам туристичної діяльності про рекреаційно-туристичний потенціал певної території (місцевості, краю, країни), її історико-культурні та природні пам'ятки, а також можливості щодо здійснення туристичної діяльності (доступність території, розвиток туристичної інфраструктури, пропозиція туристичного продукту та умови його споживання тощо), місця країни в світовому туристичному процесі, двосторонніх відносинах з Україною в сфері туризму.

1. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти), 2002; 2. Мироненко М.С. Країнознавство: Теорія і методи, 2001; 3 Туристичне країнознавство: країни – лідери туризму, 2008